

IHMISOIKEUSKESKUS
MÄNNISKORÄTTSCENTRET
HUMAN RIGHTS CENTRE

MÄNNISKORÄTTSCENTRET

Verksamhetsplan för 2025

MÄNNISKORÄTTSCENTRET

Verksamhetsplan för 2025

Godkänd av Människorättsdelegationen 9.12.2024

1. Inledning	4
1.1 Verksamhetsmiljön	4
1.2 Människorättscentrets ekonomi och personal	5
2. Uppföljning och främjande av efterlevnaden av de grundläggande och mänskliga rättigheterna och rättsstatsprincipen	6
2.1 Läget gällande de grundläggande och mänskliga rättigheterna i Finland	6
2.2 Uppföljning och främjande av verkställandet av människorättskonventioner och rättsstatsprincipen	6
2.3 Människorättfostran samt främjande av utbildning och forskning	8
2.4 Företags människorättsansvar	8
2.5 Mediefrihet	8
2.6 Människorättsförsvarare och medborgarsamhället	9
3. Rättigheter för äldre, personer med funktionsnedsättning och andra grupper som löper risk att hamna i en sårbar situation	10
3.1 Stärkande av det juridiska perspektivet och delaktigheten	10
3.2 Forskningsdata om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och äldre personer	10
3.3 Uppföljning och främjande av efterlevnaden av skyldigheterna enligt FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och av utvecklingen i fråga om den internationella regleringen gällande äldre personer.	11
4. Kommunikation och påverkansarbete ett sätt att främja de mänskliga rättigheterna	12
4.1 Stärkande av de grundläggande och mänskliga rättigheterna	12
4.2 Inriktning och systematisering av kommunikationen och påverkan	12
4.3 Utveckling av kommunikationen	12
4.4 Kommande evenemang och publikationer	12
5. Resiliens och framsyn kring mänskliga rättigheter	13
6. Programmet för unga experter	14
7. Människorättsdelegationens verksamhet	15
8. Deltagande i internationellt och europeiskt samarbete	16
8.1 Internationellt och europeiskt samarbete	16
8.2 Ackreditering	17

1. Inledning

1.1 Verksamhetsmiljön

Säkerhetsläget i Europa är oroväckande. Finland blev medlem i Nato 2023. Rysslands olagliga anfallskrig mot Ukraina fortsätter och gör framtiden osäkrare. Hybridhoten mot Finland diskuteras. Nyckelfrågor i stödet till Ukraina är tillgodo-seende av flyktingars behov, dokumentering av krigsbrott, stärkande av människorättsaktörer, rättsstaten och demokratin som en del av återuppbyggnaden samt EU:s anslutningsprocess. Konsekvenserna av den väpnade konflikten i Melanöstern bidrar till säkerhetshoten mot Europa samtidigt som de urholkar tron på de mänskliga rättigheternas universalitet. Detta visar sig bland annat i form av avsevärda skärpningar av invandringsspolitiken överallt i Europa.

De mänskliga rättigheterna, rättsstatsprincipen och demokratin ifrågasätts på många sätt, även i Finland. I flera europeiska länder har inskränkningar gjorts av centrala delar av rättsstaten. Regeringars besparingsbudgetar har ökat såväl ojämlikheten som motsättningarna i samhället, också mellan språkgrupper. Domstolarnas oberoende har undergrävt och medborgarsamhällets och människorättsaktörers förutsättningar att verka har kringskurits. Rörelser som motsätter sig kvinnors rättigheter förhindrar att jämställdheten ökar. Å andra sidan har man utvecklat och tagit i bruk till exempel nya verksamhetssätt för en diskuterande demokrati samtidigt som man glädjande nog gjort försök för att återinrätta rättsstaten, särskilt i Polen.

Finland har börjat göra insatser för samhällets och rättsstatens resiliens. De grundlagsstadgade garanterna för rättsstatens oberoende utreds av en arbetsgrupp som justitieministeriet tillsatt. I Finland har en debatt med kritiska inslag tagit

fart om tillståndet i lagberedningen och övervakningen av grundlagen samt om hur säkerhetsfrågor och människorättsåtaganden ska jämkas. De som verkar på området för grundläggande och mänskliga rättigheter, exempelvis Människorättscentret och människorättsdelegationen, deltar i enlighet med uppdraget i den här debatten. Totalreformen av beredskapslagen avancerar. Krisberedskapen hos olika aktörer utvecklas för att svara mot vår tids säkerhetshot. Människorättsaktörer och medborgarsamhället har en viktig roll vid kriser. De mänskliga rättigheterna, rättsstatsprincipen och demokratin är den värdegrund som säkerhet, kriställighet och förtroende bygger på i samhället. Säkerhet och mänskliga rättigheter är alltså inte ömsesidigt uteslutande: ett säkert samhälle ger förutsättningar för att de grundläggande och mänskliga rättigheterna kan tillgodoses medan ett samhälle som inskränker på dessa inte är säkert.

Det har skett anmärkningsvärda förändringar i det internationella och europeiska system som reglerar de mänskliga rättigheterna. År 2022 deklarerade FN:s generalförsamling att rätten till en ren, hälsosam och hållbar miljö är en mänsklig rättighet. Den ökande rättspraxisen vid internationella, europeiska och nationella domstolar är av central betydelse för hur mänskliga miljö rättigheter utformas och främjas. Människorättscentret publicerade 2024 en översikt av klimatförändringen som människorättsfråga. I publikationen betonas behovet av att beakta grupper som är sårbara för klimatkrisen, såsom ekonomiskt utsatta kvinnor, äldre och personer med funktionsnedsättning liksom migranter och ursprungsfolk.

Människorättsnormerna för artificiell intelligens har konsoliderats. Processen för ratificering av Europarådets ramkonvention om artificiell in-

telligens inleddes 2024. EU:s AI-akt träder succesivt i kraft under tre års tid. Tillämpning av människorättsprinciper och konsekvensbedömning av AI-system för mänskliga rättigheter, rättsstaten och demokratin är i fokus för det europeiska regelsystemet. Artificiell intelligens medför samtidigt nya möjligheter att utveckla människorättsarbetet.

I takt med att omvärlden förändras måste Människorättscentrets verksamhet och kompetensbehov utvärderas och utvecklas. Människorättscentret stärker sitt samarbete med nya intressentgrupper och tillsammans med dessa förstärker det sin kompetens. Centret fortsätter att främja människorättsaktörernas delaktighet i uppbyggandet av den övergripande och den mänskliga säkerheten. Det krävs nya färdigheter för bedömning av vilka konsekvenser säkerhetsåtgärder har för de grundläggande och mänskliga rättigheterna liksom för mångfasetterade konsekvensbedömningar av AI-system. Människorättscentret eftersträvar följaktligen resiliens hos människorättsaktörer genom omfattande samarbete på såväl det nationella som det europeiska planet och med beaktande av de människorättsfrågor som följer av Finlands Natomedlemskap. År 2025 påverkas centrets internationella verksamhet även av att Finland under året kommer att vara ordförandeland för såväl OSSE som Nordiska rådet och samtidigt eftersträvar medlemskap i FN:s säkerhetsråd för perioden 2029-2030.

Som en del av arbetet för att stärka beredskapen publicerade Människorättscentret 2022 en utredning om finländska aktörer inom de grundläggande och mänskliga rättigheterna. I utredningen granskades lagstiftningen som berör aktörerna, deras självständighet och oberoende av den verkställande makten, deras befogenheter och deras uppgifter. År 2023 publicerades en utredning om framsyn kring mänskliga rättigheter, resiliens och beredskap under en brytningstid i samhället. Utredningen ger människorättsaktörer verktyg för att utveckla sin framsyn och resiliens liksom resurser för att beakta de mänskliga rättigheterna inom det nationella framsynsarbetet. Med hjälp av framsyn kan man gestalta de

mänskliga rättigheternas ställning och situation på lång sikt samt bedöma utvecklingsbehov och reformer.

1.2 Människorättscentrets ekonomi och personal

Människorättscentrets budget för 2025 är 1 168 000 euro, av vilka 950 000 euro är löneutgifter och 218 000 euro verksamhetsutgifter. I budgeten beaktas riksdagens sparmål, som för Människorättscentrets del riktas till verksamhetsutgifterna för 2025. När det gäller verksamhetsutgifter är expert- och utredningstjänster, arvoden till utomstående samt rese-, översättnings- och tolktjänster de största kostnadsposterna.

År 2025 har Människorättscentret 10 anställda i tjänst eller tjänsteförhållande. Människorättscentret är administrativt en del av riksdagens justitieombudsmans kansli, men är funktionellt självständigt och oberoende. Människorättscentrets lokaler ligger i riksdagens C- och D-hus. Människorättscentret får lokaler, utrustning och en del av tjänsterna från riksdagens kansli och riksdagens justitieombudsmans kansli.

2. Uppföljning och främjande av efterlevnaden av de grundläggande och mänskliga rättigheterna och rättsstatsprincipen

2.1 Läget gällande de grundläggande och mänskliga rättigheterna i Finland

Människorättscentret upprätthåller ett informationsunderlag för uppföljningsinformation om situationen för de grundläggande och mänskliga rättigheterna och rättsstaten i Finland. Utifrån uppföljningsinformationen utvärderas och främjas tillgodoseendet av rättigheterna på olika sätt. Informationen utnyttjas i utlåtanden, rapporter till internationella övervakningsorgan samt som bakgrundsmaterial i annat främjande arbete, till exempel i utbildningar, kommunikation och påverkan.

Särskilda fokusområden i Människorättscentrets arbete är de lagstadgade uppgifterna att följa och främja tillgodoseendet av rättigheterna för personer med funktionsnedsättning liksom att på olika sätt främja förverkligandet av äldres rättigheter.

Andra viktiga teman är klimatförändringen som människorätsfråga och dess arktiska dimension, ursprungsfolks rättigheter, olika former av våld i nära relationer och hur våldet inverkar särskilt på kvinnors rättigheter, mediefriheten och stärkt skydd av människorättsaktivister samt de särskilt aktuella frågorna om företags människorättsansvar liksom människorättsliga dimensioner av artificiell intelligens. Genomgående teman i arbetet är rättigheter för personer som löper risk att hamna i en sårbar situation, ungas synpunkter på hur deras rättigheter tillgodoses liksom tillgänglighet och förändringar i säkerhetsmiljön.

Många teman följs både nationellt och inom det europeiska och internationella samarbetet, särskilt inom ramen för ENNHRI, GANHRI, Europarådet, EU:s byrå för grundläggande rättigheter (FRA) samt FN och OSSE. Detta ger avsevärda synergieffekter för Människorättscentrets arbete med att följa och främja rättigheter.

2.2 Uppföljning och främjande av verkställandet av människorättskonventioner och rättsstatsprincipen

Människorättscentret delar information om de internationella människorättskonventionerna och avtalen och mekanismerna i fråga om rättsstaten, liksom även om övervakningsorganens allmänna kommentarer och om sådana rekommendationer och avgöranden av klagomål som gäller Finland. Människorättscentret upprätthåller tematiska sammanställningar av de rekommendationer som internationella övervakningsorgan gett Finland och utvecklar analysen av deras konsekvenser. Möjligheterna att utnyttja sammanställningarna i lagberedning och det politiska beslutsfattandet främjas.

Till de breda helheterna i Människorättscentrets verksamhet 2025 ingår fortsättningsvis att följa och främja verkställandet av de internationella människorättskonventionerna, stärka rättsstaten och då särskilt tillgången till rättigheter samt frågor om stöd till rättsstatsaktörer.

De periodiskt återkommande processerna för granskning av de internationella människorättskonventionerna ger möjlighet till omfattande översyn av brister som observerats i tillgodoseendet av de grundläggande och mänskliga rättigheterna. Detta syftar till ett bredare kunskapsunderlag för behandling av regeringens rapporter och mer specifikt riktade rekommendationer till Finland.

Under 2025 deltar Människorättscentret aktivt och på olika sätt i FN:s och Europarådets processer för periodisk rapportering om människorättskonventionerna. Rapporteringsomgångar pågår bland annat för FN:s funktionsrättskonvention, det vill säga konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (CRPD), FN:s konvention mot tortyr (CAT) och FN:s kvinnokonvention (CEDAW) samt för den nya konventionen om skydd mot påtvingade försvinnanden (CED), som trädde i kraft i april 2023. Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter (FCNM), språkstadgan (ECRML) samt Lanzarote-konventionen om skydd för barn mot sexuell exploatering och sexuella övergrepp liksom den europeiska sociala stadgan behandlas under rapporteringsomgångarnas aktiva faser i berörda kommittéer. Vidare ger Europeiska kommissionen mot rasism och intolerans (ECRI) sin rapport utgående från sitt besök i Finland 2024. År 2025 kommer den finska regeringen dessutom att lämna in en frivillig mellanrapport inom ramen för MR-rådets periodiska granskning (UPR).

Människorättscentret delar information om de rekommendationer Finland ges, om övervakningsorganens allmänna kommentarer och om avgöranden i klagomål och överklaganden, och använder dessa rekommendationer, kommentarer och avgöranden i sitt arbete med att följa och främja rättigheter. Som ett led i detta kommunikationsarbete upprätthåller Människorättscentret tematiska sammanfattningar av de rekommendationer, kommentarer och avgöranden de internationella övervakningsorganen ger Finland och strävar efter att bidra till kännedomen om utrikesministeriets databas över rekommendationer.

År 2025 är ett av Människorättscentrets mål att stödja olika aktörers deltagande i den periodiska rapporteringen. För detta syfte delar Människorättscentret information om konventionerna, rapporteringsschemana, förfaringssätten och möjligheterna att delta. Utöver att Människorättscentret utarbetar allmänna utbildningsmaterial om rapporteringsprocesserna, erbjuder centret vid behov riktad utbildning om specifika processer.

Människorättscentret främjar verkställandet av de avgöranden som Europadomstolen, europeiska kommittén för sociala rättigheter och FN:s kommittéer träffat i klagomål och överklaganden liksom avgörandenas genomslag bland annat genom att uppmärksamma nationella verkställande myndigheter och internationella övervakningsorgan på problem och väcka diskussion kring dessa.

Som ett led i regeringens meddelande av augusti 2023 om främjande av likabehandling, jämställdhet och icke-diskriminering, behandlar regeringen Petteri Orpo årligen de avgöranden, slutsatser och rekommendationer som internationella människorättsövervakningsorgan har gett Finland och beslutar om åtgärder. Människorättscentret främjar kännedomen om resultaten av statsrådets periodiska granskning och utnyttjar dessa såväl i arbetet inom människorättsdelegationen som i samarbetet med människorättsorganisationerna.

Att stödja rättsstaten, stärka rättsstatsaktörer och hålla det demokratiska samhället levande är hörnstenar i Människorättscentrets arbete. För detta syfte undersöker Människorättscentret regelbundet olika gruppers tillgång till rättigheter och rättsstrukturernas hållbarhet, främjar kännedomen om de konventioner och mekanismer som berör rättsstaten och rapporterar årligen bland annat till Europeiska kommissionen om det handlingsutrymme som människoräts- och rättsstatsaktörer har.

2.3 Människorättfostran samt främjande av utbildning och forskning

Människorättscentret fortsätter att under 2025 på olika sätt främja människorättsfostran och -utbildning. Under året ska centrets utbildningsmaterial uppdateras, särskilt vad gäller uppföljning och rapportering för att stödja självständiga och oberoende myndigheters och medborgarorganisationers uppföljningsarbete, och för att främja rapporteringen om verkställandet av Europarådets och FN:s människorättskonventioner. I fråga om utbildningen för rapportering samarbetar Människorättscentret med utrikesministeriet.

Människorättscentret fortsätter det etablerade samarbetet med forskningsinstitut och forskare som bedriver forskning om de grundläggande och mänskliga rättigheterna samt om rättsstaten. Människorättscentret medverkar bland annat i forskningsprojektens styr- och intressentgrupper, seminarier och samråd och utnyttjar forskningsresultaten och forskarnas kompetens i sin egen verksamhet.

2.4 Företags människorättsansvar

Till Människorättscentrets uppgifter hör att främja de grundläggande och mänskliga rättigheterna också inom den privata sektorn. Människorättscentret agerar aktivt för att stärka företagens ansvar för de mänskliga rättigheterna, bland annat genom att ge utbildningar i temat, delta i relevanta forskningsprojekt och påverka regleringen av företagsansvar.

Under 2025 påverkar Människorättscentret det nationella genomförandet av EU:s direktiv om företagsansvar genom att delta i uppföljningsgruppen för genomförandet. Målet är att säkerställa att de mänskliga rättigheterna och befintliga nationella människorättsstrukturer beaktas i adekvat omfattning i arbetet.

Människorättscentret fortsätter det arbete som inleddes 2021 för att stärka ansvarefterlevnaden vid social- och hälsovårdsföretag, sär-

skilt företag som erbjuder boendeservice. År 2025 ordnar Människorättscentret tillsammans med företag, relevanta myndigheter och andra aktörer en workshop om utvecklingen av människorättsansvaret.

Människorättscentret deltar i egenskap av sakkunnig i ett forskningsprojekt under 2025 om företagsansvar vid Företagsansvarsnätverket FIBS ry, och samarbetar aktivt med de nationella människorättsinstitutionerna i arbetsgruppen för företagsansvar vid det europeiska nätverket för nationella institutioner för mänskliga rättigheter (ENNHRI). Arbetsgruppen stöder informationsutbyte och spridning av god praxis.

2.5 Mediefrihet

Människorättscentret följer i sitt rättsstatsarbete frågor i anknytning till mediefriheten. Mediefrihet - förutsättningar för fria och ansvarsfulla mediers verksamhet, mångfald av medier och tillgång till media - är en central del av en fungerande rättsstat. Därför rapporterar Människorättscentret om frågan bland annat till Europeiska kommissionen för dess årliga rapport om rättsstaten. År 2025 är mediefriheten ett av fokusområdena i ENNHRI:s rapport om rättsstaten. Mediefrihet är också ett av huvudtemana under Finlands ordförandeskap i OSSE.

Hatretorik och trakasserier som riktar sig mot journalister och andra offentliga aktörer, ifrågasättande av medierna och mer allmänt spridning av desinformation är fenomen som i allt högre grad måste följas, förebyggas och bekämpas. Människorättscentret bedömer och utvecklar insatser som stöder mediefriheten och bekämpar hatretorik, och uppmärksammar temat bland annat genom sin människorättsdelegation.

2.6 Människorättsförsvarare och medborgarsamhället

I Finland har människorättsorganisationers och mer allmänt medborgarorganisationers verksamhet och rörelsefrihet under de senaste åren kringskurits i alarmerande grad på grund av nedskärningar i finansieringen. Under loppet av 2025 uppmärksammar Människorättscentret temat i sitt påverkansarbete till exempel via rapporteringen om rättsstaten och i samarbetet med internationella människorättsaktörer.

Ett av fokusområdena i Finlands människorättspolitik är enligt statsrådets människorättspolitiska redogörelse skydd för människorättsförsvarare. Människorättscentret har följt och påverkat Finlands insatser till skydd för människorättsförsvarare genom att uppmärksamma myndigheterna på god praxis och exempelvis andra länders agerande samt genom att påverka bland annat utrikesförvaltningen till att utveckla anvisningar och praxis för människorättsförsvarare, särskilt när det gäller visum och mekanismen för tillfälligt skydd. Under 2025 följer centret genomförandet av utrikesministeriets pilotprojekt kring människorättsförsvarare.

Centret strävar aktivt efter att genom sina GANHRI- och ENNHRI-nätverk bidra till att för enhetliga praxisen till skydd för människorättsförsvarare, särskilt på EU-nivå. Detta arbete fortsätter under 2025 i dialog med relevanta intressentgrupper.

3. Rättigheter för äldre, personer med funktionsnedsättning och andra grupper som löper risk att hamna i en sårbar situation

3.1 Stärkande av det juridiska perspektivet och delaktigheten

Ett viktigt mål i Människorättscentrets arbete är att stärka det juridiska perspektivet och delaktigheten. Centret uppmärksammar särskilt och genomgående utmaningar som förekommer i tillgodoseendet av rättigheterna för personer med funktionsnedsättning i olika åldrar, äldre personer och andra grupper och människor som löper risk att hamna i en sårbar situation. År 2025 följer Människorättscentret hur det inverkar på utsatta gruppers tillgång till tjänster och allmänna situation när välfärdsområdenas självständiga beslutanderätt inskränks.

Centret främjar vidare under 2025 förenligheten i lagstiftning och övrig reglering med de grundläggande och mänskliga rättigheterna bland annat genom initiativ och utlåtanden. För samma syfte utreder centret huruvida rättigheterna tillgodoses inom välfärdsområdena, kommunerna och företagsverksamhet. Utöver självbestämmanderätten fäster centret särskild uppmärksamhet vid tillgången till tjänster.

Människorättscentret fortsätter att öka medvetenheten om de grundläggande och mänskliga rättigheterna för personer med funktionsnedsättning och äldre personer och särskilt om självbestämmanderätten och olika sätt att stöda den. Människorättscentret följer upp och främjar att personer med funktionsnedsättning och äldre personer till fullo är med och fattar beslut som gäller dem själva. I samarbete med människorättskommittén för personer med funktionsnedsättning och sektionen för äldre personers

rättigheter utvecklar Människorättscentret nya verksamhetsätt och verksamhetsformer för att öka delaktigheten såväl i allmänhet som specifikt inom Människorättscentrets, människorättsdelegationens och justitieombudsmannens verksamheter.

3.2 Forskningsdata om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och äldre personer

För att stärka kunskapsunderlaget krävs att forskning bedrivs och att informationsluckor identifieras. Under 2025 fortsätter Människorättscentret sitt samarbete med experter, forskare, forskningsinstitut och forskarmiljöer för att främja rättighetsbaserad diskussion, forskning och användning av forskningsdata i anknytning till rättigheterna för äldre personer och personer med funktionsnedsättning.

Människorättscentret systematiserar sitt eget arbete för att följa upp rättigheterna för personer med funktionsnedsättning, äldre personer och andra personer som löper risk för sårbarhet och analyserar den information som samlats in under uppföljningen. I uppföljningen strävar centret efter att identifiera informationsluckor så att man kan inleda vidare utredningar och påverkansåtgärder för att fylla dem.

3.3 Uppföljning och främjande av efterlevnaden av skyldigheterna enligt FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och av utvecklingen i fråga om den internationella regleringen gällande äldre personer

Vid sidan om den nationella uppföljningen följer Människorättscentret arbetet på det internationella fältet och inom EU i fråga om konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och äldre personers rättigheter. Människorättscentret deltar i olika skeden av den periodiska rapporteringen i enlighet med FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och involverar såväl människorättskommittén för personer med funktionsnedsättning som andra intressentgrupper. Finlands landrapport behandlas i FN:s kommitté för personer med funktionsnedsättning 2025. Människorättscentret fortsätter samarbeta med Heba Hagrass, FN:s specialrapportör i frågor som gäller rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

År 2025 fortsätter Människorättscentret över-sätta allmänna kommentarer av FN:s kommitté för personer med funktionsnedsättning och fortsätter kommunikationen kring dem. I fråga om äldre personers rättigheter samarbetar Människorättscentret såväl med FN som med Europarådet, EU och ENNHRI och fortsätter även sitt samarbete med Claudia Mahler, FN:s expert på äldres rättigheter.

Under 2025 uppmärksammar Människorättscentret personers med funktionsnedsättning och äldre personers grundläggande och mänskliga rättigheter under Finlands ordförandeskap inom Nordiska rådet och OSSE.

4. Kommunikation och påverkansarbete ett sätt att främja de mänskliga rättigheterna

4.1 Stärkande av de grundläggande och mänskliga rättigheterna

De allmänna tyngdpunkterna i påverkansarbetet 2025 är att stärka de grundläggande och mänskliga rättigheterna i genomförandet av regeringsprogrammet och lagstiftningsprojekt, att påverka genomförandet av åtgärdsprogrammet i statsrådets meddelande om främjande av lika-behandling, jämställdhet och icke-diskriminering, att påverka förverkligandet av den kommande handlingsplanen för grundläggande och mänskliga rättigheter samt att främja verkställandet av de rekommendationer som Finland fått av internationella övervakningsorgan.

4.2 Inriktning och systematisering av kommunikationen och påverkan

Under 2025 stärker Människorättscentret sina processer för kommunikation och påverkansarbete och sitt strategiska planeringsarbete. Människorättscentret fortsätter utveckla uppföljningen av kommunikation och påverkansarbetet för att kunna bedöma och förbättra arbetets genomslag.

Samarbetet med intressentgrupper främjas genom att kartlägga nya målgrupper och utveckla människorättsdelegationens arbete. Relationerna till medierna vidareutvecklas, till exempel med journalister med pressackreditering till riksdagen.

Liksom tidigare är utnyttjar Människorättscentret sitt läge och tillhandahåller riksdagen information om aktuella frågor som gäller de grundläggande och mänskliga rättigheterna och fortsätter samarbeta exempelvis med riksdagens demokratiföstran och internationella avdelning. Under 2025 stärker Människorättscentret sin EU-kompetens.

4.3 Utveckling av kommunikationen

År 2025 påbörjar Människorättscentret en genomgripande totaluppdatering av sin webbplats och utvecklar särskilt helheten av digitala kommunikationskanaler. Människorättscentret fortsätter även utveckla personalens färdigheter i kommunikation och påverkansarbete, bland annat med hjälp av olika utbildningar.

4.4 Kommande evenemang och publikationer

Människorättscentret är med och ordnar Europarådets människorättsdag i maj 2025. Programmet för unga experter ordnar ett människorättsevenemang för unga vuxna och utarbetar en slutrapport för den andra programperioden. Rapporten ska publiceras i slutet av 2025.

5. Resiliens och framsyn kring mänskliga rättigheter

Människorättscentret analyserar förändringar i omvärlden och bedömer vilka konsekvenser olika megatrender har för de mänskliga rättigheterna. På så sätt eftersträvar Människorättscentret att stärka resiliensen och beredskapen samt att fastställa prioriteringar och behov av kompetensutveckling. För denna strategiska framsyn används Människorättscentrets utredning om framsyn kring mänskliga rättigheter, resiliens och beredskap, utredningen av grund- och människorättsaktörer samt OSSE:s/ODIHR:s verktyg för identifiering av hot och uppbyggnad av organisatorisk resiliens hos nationella människorättsinstitutioner.

Under 2025 fortsätter Människorättscentret att som en del av samarbetsprogrammet med ENNHRI och ODIHR stärka resiliensen samt att fördjupa krisberedskapen. Människorättscentret utreder möjligheterna att dela information och verktyg för att utveckla resiliensen även till andra grund- och människorättsaktörer i anknytning till människorättsdelegationens verksamhet. Människorättscentret främjar framsyn och dess roll i människorättsarbete, och deltar i framsynsarbetet vid det nationella framsynsnätverket, inom statsrådets strategiska framsyn och i såväl Sitras som Diakonissanstaltens framsynsverksamhet.

Människorättscentret deltar i utvecklingen av framsynen kring de mänskliga rättigheterna på europeisk och internationell nivå. Under 2025 deltar Människorättscentret särskilt i arbetet vid EU:s byrå för grundläggande rättigheter med att bedöma de slutliga riktlinjerna och referensscenarierna samt i att följa programmet Future of Rights and Governance vid New York University.

6. Programmet för unga experter

År 2022 inledde Människorättscentret ett program för unga experter, till vilket två unga medarbetare rekryteras för ett två år långt tjänsteförhållande där de får utveckla sin kompetens inom grundläggande och mänskliga rättigheter. Programmets andra period började i december 2023 och slutar i november 2025. Under den andra programperioden är målet att i allt högre grad integrera ungas rättigheter och perspektiv i Människorättscentrets övriga verksamhet. Utöver verksamheten inom programmet för unga deltar de unga experterna även i Människorättscentrets övriga sakkunnigarbete.

Under 2025 stärks de unga experternas kunskaper ytterligare om grundläggande och mänskliga rättigheter, människorättsfältet och Människorättscentrets verksamhet. I programmet lyfter man fram ungas synvinklar i människorättsfrågor till exempel i utlåtanden, evenemang, den offentliga debatten och även på Instagram. Programmet fäster särskild uppmärksamhet vid

den ökande segregationen av unga. Programmets unga experter ordnar under 2025 möten för unga där man diskuterar mänskliga rättigheter ur ungas perspektiv och samlar in information för att främja ungas mänskliga rättigheter i samarbete med andra människorättsaktörer. Dessutom deltar de unga experterna i att ordna utbildningar i mänskliga rättigheter och rättsstaten anpassade för specifika grupper.

Programmet för unga experter ordnar ett människorättsevenemang för unga vuxna och utarbetar en slutrapport för den andra programperioden. Rapporten ska publiceras i slutet av 2025. Under 2025 inleder Människorättscentret arbetet med att rekrytera experter till den tredje perioden inom programmet.

7. Människorättsdelegationens verksamhet

Människorättsdelegationen är Människorättscentrets nationella samarbetsorgan. Den nuvarande delegationens mandatperiod inleddes i april 2024. Dess 39 medlemmar är experter inom mänskliga rättigheter och på olika samhällsområden.

Delegationen godkänner sin egen verksamhetsplan. Under 2025 förbereder delegationen faktablad (fact sheets) med människorättstematik till en ny publikationsserie på Människorättscentrets webbplats. Dessutom förkovrar delegationen sin kompetens och för diskussioner om bland annat aktuella frågor om rättsstaten, mänskliga rättigheter inom EU och i Europa överlag, FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och tillgodoseendet i Finland av de rättigheter som äldre personer och personer med funktionsnedsättning har samt om människorättsdimensioner i fråga om artificiell intelligens och klimatförändringen. Vid behov kan delegationen formulera ställningstaganden och initiativ i utvalda teman för att påverka den nationella utvecklingen i fråga om de mänskliga rättigheterna.

Delegationen godkänner även Människorättscentrets verksamhetsplan och verksamhetsberättelse.

8. Deltagande i internationellt och europeiskt samarbete

8.1 Internationellt och europeiskt samarbete

Människorättscentret representerar i regel Finlands nationella människorättsinstitution i det internationella och europeiska samarbetet. Finlands nationella institution har beviljats A-status av GANHRI. Denna status är den högsta möjliga och ger människorättsinstitutionen rätt att delta och yttra sig i ENNHRI, GANHRI och FN:s råd för mänskliga rättigheter och dess olika människorättsorgan och processer. Människorättscentret representerar Finlands nationella människorättsinstitution i såväl ENNHRI:s som GANHRI:s generalförsamlingar, där man fattar beslut om nätverkens verksamhet, förvaltning och ekonomi.

Rätten att delta och yttra sig i FN:s råd för mänskliga rättigheter utnyttjas i mån av möjlighet i de frågor som är viktiga för Människorättscentret. Finlands nationella människorättsinstitutionens A-status är föremål för periodisk utvärdering 2025.

Människorättscentret fortsätter delta aktivt i ENNHRI:s verksamhet. Liksom tidigare år lämnar Människorättscentret in sin rapport om rättsstatsläget i Finland till ENNHRI under början av året. ENNHRI sammanställer medlemmarnas rapporter och vidarebefordrar dem till Europeiska kommissionen. Till rapporten 2025 har ENNHRI efter konsultationer med medlemmarna valt följande teman: människorättsförsvare och medborgarsamhällets tillstånd, mediefrihet och rättssystemen. Dessutom deltar Människorättscentret under året i beredningen av ENNHRI:s nya strategi.

Även det omfattande deltagandet i ENNHRI:s arbetsgrupper fortsätter. En expert vid Människorättscentret är ordförande för ENNHRI:s juridiska arbetsgrupp. I arbetsgruppen utbyter medlemsinstitutionerna erfarenheter och främjar sin kompetens i juridiska frågor. Arbetsgruppen gör bland annat interventioner av tredje part i olika teman i Europadomstolen och europeiska kommittén för sociala rättigheter samt i Europarådets olika arbetsgruppers arbete.

Människorättscentret är även medlem i arbetsgrupper som behandlar frågor gällande äldre personer och personer med funktionsnedsättning, ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, företags människorättsansvar, artificiell intelligens, klimatförändringen och immigration och i expertgruppen för den nationella människorättsinstitutionens standarder. Dessutom följer centret arbetet i arbetsgruppen för kommunikation om de grundläggande och mänskliga rättigheterna. Genom att delta i arbetsgrupperna får centret information om de övriga nationella människorättsinstitutionernas verksamhet i olika frågor och om möjligheterna att påverka de europeiska människorättsmekanismerna. Det globala nätverket GANHRI har även tillsatt en arbetsgrupp för frågor som gäller urfolk, som Människorättscentret deltar i tillsammans med de andra nordiska institutionerna.

EU:s byrå för grundläggande rättigheter (FRA), OSSE:s kontor för demokratiska institutioner och mänskliga rättigheter (ODIHR) samt Europarådet och FN:s olika organ förblir vik-

tiga samarbetspartner. I samarbetet med FRA bidrar Människorättscentret med information i olika människorättsfrågor och deltar i dess evenemang. Vidare fortsätter centret deltagandet i arbetet vid ODIHR network for Resilience Focal Points och följer Finlands ordförandeskap i OSSE 2025. Samarbetet med Europarådet och FN:s organ sker huvudsakligen genom den periodiska granskningen samt i ENNHRI och GANHRI.

8.2 Ackreditering

De nationella människorättsinstitutionernas ackrediteringsstatus bedöms vart femte år i GANHRI:s ackrediteringskommitté (Sub-Committee on Accreditation) enligt Parisprinciperna. Den följande utvärderingen av Finlands nationella människorättsinstitution sker i mars 2025. Målet är att den nationella människorättsinstitutionen ska bevara sin A-status.

IHMISOIKEUSKESKUS
MÄNNISKORÄTTSCENTRET
HUMAN RIGHTS CENTRE

00102 Eduskunta, Helsinki
www.ihmisoikeuskeskus.fi

00102 Riksdagen, Helsingfors
www.manniskorattscentret.fi